

Kalastusneuvos Eija Kirjavainen, luonnonvaraosasto

Eduskunta, maa- ja metsätalousvaliokunta 25.9.2020

ASiantuntijalausunto kansalaisaloitteesta: verkkokalastus kiellettävä Saimaan-Norpan levinneisyysalueella

Kansalaisaloitteessa verkkokalastuksen kieltämiseksi saimaannorpan levinneisyysalueella vaaditaan, että verkkokalastus kielletään Saimaalla kokonaan ja ympäri vuoden saimaannorpan levinneisyysalueilla. Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lausuntonaan kansalaisaloitteesta seuraavaa:

Saimaannorppakannan tila

Vuonna 2019 saimaannorpan kanta-arvio oli noin 410 yksilöä. Nykyiset voimassa olevat kalastusrajoitukset ovat turvanneet saimaannorppakannan kasvun ympäristöministeriön toimeksiantamalla laaditun saimaannorpan suojelun strategian ja toimenpidesuunnitelman (2017) tavoitteen mukaisesti. Välitavoite 400 yksilöä vuoteen 2025 mennessä saavutettiin 6 vuotta etuajassa. Kanta on kasvanut vakaasti vuodesta 2010, jolloin kannan kooksi arvioitiin noin 270 norppaa. Laji on muuttunut äärimmäisen uhanalaisesta lajista erittäin uhanalaiseksi eli uhanalaisuuden suuruusluokka on lieventynyt.

Kalastus Saimaalla ja mahdollisen verkkokalastuskiellon vaikutukset kalastukseen

Suur-Saimaa on Suomen suurin järvi ja Euroopan neljänneksi suurin järvi. Saimaan kalakannat ovat rikkaat ja alue on erittäin tärkeä sekä kaupalliselle että vapaa-ajankalastukselle. Suomen suurimmalla järvellä merkittävän pyyntimuodon kieltäminen vaikuttaisi kaupallisten kalastajien toimintaedellytyksiin, alueen kalakauppaan, paikallisten ja loma-asukkaiden kalastusmahdollisuuksiin, mahdollisuuteen pyytää itse tuoretta kalaa ravinnoksi, osakaskuntien toimintaedellytyksiin sekä alueen ravintoloiden mahdollisuuksiin tarjota paikallista kalaa ravinnoksi.

Saimaalla kalastaa noin 360 kaupallista kalastajaa, joista I-ryhmän kalastajia on noin 60. Heistä verkoilla kalastaa noin 40. II-ryhmän kaupallisia kalastajia on noin 300 ja heistä verkoilla kalastaa lähes kaikki. Kaupallisen kalastuksen kokonaissaalis on noin 1,8 Mkg/vuosi ja sen arvo on noin 3,8 M€ (tuottajahinta alv 0%). Tärkeimmät saalislajit ovat muikku ja kuha. Myös lahna, hauki, made ja ahven ovat keskeisiä saalislajeja. Koko maan kaupallisen sisävesikalastuksen arvosta saadaan Saimaalta 25 % ja kuhasaaliista 17 %.

Saimaalla kalastaa lähes 50 000 vapaa-ajankalastajaa. Etelä-Savon alueen väestöstä kalastaa 38 % (vrt. kaikista suomalaisista kalastaa 27 %). Kalastus on tärkeä tai melko tärkeä harrastus noin puolelle Saimaan alueen vapaa-ajankalastajista. Kalastuksessa merkittäväntä on virkistys ja elämykset sekä noin puolelle myös ruoan hankinta. Kalastajista 2/3 on paikallisia ja 1/3 loma-asukkaita, joista suurin osa on Uudeltamaalta.

Verkkokalastus avovesiaikaan on Saimaan vapaa-ajankalastuksessa suosituin yksittäinen pyyntimuoto. Vanhemmat kalastajat suosivat verkkokalastusta ja nuoremmat uistelua. Koko kalastusmäärästä (pyyntivrk, yht. 3,2 milj) runsas puolet (1,7 milj.) kertyy verkkokalastuksesta. Vapaa-ajankalastuksen saalis vuodessa on noin 1,6 Mkg (4 kg/ha), josta noin puolet saadaan verkoilla. Tärkeimmät saalislajit ovat ahven, hauki, kuha ja muikku.

Kotimaisen kuhan ja muiden suomukalojen saatavuus romahtaisi verkkokalastuskiellon vuoksi. Kuha on toiseksi tärkein saalis kala sisävesillä muikun jälkeen. Verkkokalastuskielto vaikeuttaisi

kuhan kalastusta merkittävästi. Kuhan kylmän veden aikaiseen verkkopyyntiin ei ole olemassa vaihtoehtoa. Kuhan ja mateen talviaikainen verkkokalastus on merkittävä monille kaupallisille kalastajille mahdollistaen kannattavan kalastustoiminnan myös talvella. Avovesiaikainen toiminta perustuu usein verkkopyynnin lisäksi trooli-, nuotta- ja rysäkalastukseen.

Yritykset pyytää muikkua norppaturvallisilla rysillä Saimaalla eivät ole onnistuneet. Kaupallinen muikkusaalis perustuu pääosin trooli- ja nuottasaaliiseen. Vapaa-ajankalastuksen muikkusaalis puolestaan on käytännössä kokonaan verkkokalastuksesta peräisin.

Verkkokalastuksen korvaaminen muilla kalastusmuodoilla ei ole ongelmatonta. Uusien pyyntimuotojen käyttäminen vaatii erilaista osaamista ja pyyntialueita sekä suuria investointeja pyydyksiin. Esimerkiksi norppaturvallinen rysä maksaa noin 5 000 (alv 0%) euroa. Rysäkalastuksen saalisvarmuus kaikkien lajien osalta ei ole kovin korkea huolimatta koko ajan tehtävästä kehitystyöstä.

Kotimaisen kalan alueellinen tarjonta ja kalakauppa laajemminkin kärsisi verkkokalastuskiellosta. Esimerkiksi kaupallisesta ahvensaaliista lähes 70 % on verkoilla pyydettyä ja kuhasaaliista 90 %. Vaikutusta korostaa se, että näiden lajien yksikköhinta vähittäiskaupassa on korkea. Saimaan kuhasaaliin arvo on vähittäiskaupassa 1,7 M€ (laskettu file 30 €/kg). Lisäksi aluetaloudellisessa tarkastelussa on arvioitu, että yksi työpaikka kalataloudessa tuo työllisyyttä 0,8 henkilötyövuoden verran muille toimialoille.

Voimassa olevat kalastusrajoitukset sivusaaliskuoilleisuuden vähentämiseksi ja vaikutus saimaannorppakantaan

Saimaannorpan sivusaaliskuoilleisuuden ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi on kalastusta rajoitettu sekä asetuksilla että vesialueen omistajien eri tahojen kanssa solmimilla sopimuksilla. Kalastuslain (379/2015) 59 §:n nojalla annettu valtioneuvoston asetus (259/2016) eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla on voimassa 14.4.2021 saakka. Lisäksi Pohjois-Savon ELY-keskus on tehnyt kalastuslain 60 §:n nojalla kalastuksen rajoittamiseksi vesialueen omistajien kanssa yhteensä 262 sopimusta, joiden voimassaolo päättyy 31.12.2020.

Kalastusta on rajoitettu saimaannorpan suojelemiseksi yhteensä 2 762 km²:n alueella. Alue on hyvin huomattava ja se on kooltaan suurempi kuin kaksi kertaa Päijänne (vrt. Päijänne 1118 km²). Tällä alueella on ympärivuotisesti kielletty saimaannorpalle vaaralliset pyydykset, kuten vahvalankaiset ja monikuituiset verkot, riimuverkot sekä mm. päältä suljetut rysät sekä merrat ja katiskapyydykset, joiden nielu voi levitä yli 15 cm:n leveydelle. Verkkokalastus on kielletty kokonaan ajanjaksolla 15.4-30.6. Kevään ja alkukesän verkkokalastuskielto ei kuitenkaan koske alle 22 mm:n muikkuverkkoja.

Kalastusrajoitus sopimuksia on tehty n. 95 % nykyisestä asetusalueesta. Lisäksi on solmittu vapaaehtoisia sopimuksia asetusalueen ulkopuolelle ja uusille pesimäalueille. Pohjois-Savon ELY-keskus maksaa kalastusoikeuden haltijoille 1,7 euroa per hehtaari sopimuskorvauksia.

Kalanpyydyksiin kuolleiksi ilmoitetaan noin viisi saimaannorppaa per vuosi. Vaikka saimaannorppakanta on kasvanut, on kalanpyydyskuolemien osuus vähentynyt kuolinsyynä. Vuosina 2001-2005 kalanpyydykset olivat vastuussa 31 %:sta määritetyistä kuolemansyistä ja vastaava luku oli vuosina 2016-2019 22%. Norppakannan kokoon suhteutettuna havaittu pyydyskuolleisuus on laskenut vuosituhaten alun reilusta kahdesta prosentista noin puoleentoista prosenttiin.

Kalastusrajoitusten uudistamistyö

Maa- ja metsätalousministeriö on perustanut laajapohjaisen työryhmän pohjustamaan saimaannorpan suojelemiseksi tarvittavien vuonna 2021 voimaan tulevien kalastussääntöjen valmistelua. Laajapohjainen työryhmä arvioi saimaannorpan suojelemiseksi asetettujen kalastusrajoitta-

mistoimenpiteiden riittävyyttä ja vaikutuksia sekä laatii ehdotuksia kalastusrajoitusten kehittämiseksi. Työryhmän toimeksiantona on myös selvittää ja esittää myös muita toimenpiteitä, joilla saimaannorpan sivusaaliskuoletta kalapyydyksiin voidaan vähentää. Työryhmän tulee työssään pyrkiä kalastus- ja suojeluintressin yhteensovittamiseen sekä ottaa huomioon ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys.

Työryhmän toimeksiannosta maa- ja metsätalousministeriö ja Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan sekä Etelä-Karjalan maakuntien liitot järjestivät alueellisten keskustelutilaisuuksien kierroksen, jossa viidellä paikkakunnalla kuultiin vaki- ja loma-asukkaiden näkemyksiä ja kokemuksia saimaannorpan suojelemiseksi tehdyistä kalastusrajoituksista sekä kartoitettiin niiden kehittämisehdotuksia. Tilaisuuksissa käytettiin menetelmänä Erätauko-dialogia ja ne järjestettiin viidellä paikkakunnalla: Rääkkylä, Rantasalmi, Puumala, Taipalsaari ja Punkaharju ajanjaksolla 25.8.-3.9.2020. Tilaisuuksiin osallistui kaiken kaikkiaan lähes 200 keskustelijaa. Tilaisuuksien keskusteluissa esille nousseista asioista laaditaan yhteenveto, joka julkaistaan lähiaikoina. Lisäksi tehdään tiedustelu verkossa, johon voi vastata kaikki Suomessa asuvat henkilöt.

Työryhmän tulee luovuttaa esityksensä maa- ja metsätalousministeriölle 11.12.2020 mennessä.

Yhteenveto

Saimaannorpan elinalue on merkittävä kaupallisen ja vapaa-ajankalastuksen kohde. Verkkokalastuskiellolla olisi kiistattomat negatiiviset vaikutukset sekä kaupalliseen että vapaa-ajankalastukseen, kalakauppaan ja osakuntien toimintaedellytyksiin tilanteessa, jossa saimaannorppakanta kasvaa suojelustrategian tavoitteiden mukaisesti.